

управління державними зобов'язаннями. Поряд з цим, варто зменшити обсяги запозичень на внутрішньому ринку, адже надмірна активність уряду щодо залучення коштів з внутрішніх джерел має наслідком збільшення вартості та вичерпання вільних фінансових ресурсів, що призводить до витіснення приватних інвестицій. Бюджет та реальний сектор економіки не повинні бути конкурентами за кредитні ресурси на внутрішньому ринку;

– забезпечити диверсифікацію інструментів залучення боргових ресурсів. Наразі Україна використовує ОВДП, ОЗДП та позики міжнародних фінансових організацій, хоча має значний потенціал диверсифікації запозичень у межах країни. У цьому ракурсі досить ефективним інструментом можуть стати: державні облігації, номіновані в іноземній валюті; облігації та казначейські зобов'язання, які розміщуються серед населення; індексовані, амортизаційні облігації. Особливу увагу слід приділити розробці боргових інструментів, орієнтованих на так званих «пасивних» інвесторів – пенсійні та інвестиційні фонди, страхові компанії. Саме інституційні інвестори, акумулюючи кошти дрібних вкладників та фізичних осіб, є одними з основних покупців державних облігацій у країнах з розвинутою економікою. Іншим об'єктом уваги має стати поширення боргових інструментів для розповсюдження серед населення, що дасть змогу мінімізувати негативний вплив державних позик на ринок позикового капіталу, а також матиме позитивні наслідки неекономічного характеру.

Грицишина Ірина Ігорівна

ст. гр. Фм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О. Ю.

ОСОБЛИВІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ТА ЇХ РОЛЬ В ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Як би стрімко не розвивався приватний сектор економіки, сучасне суспільство навряд чи можна уявити без державних підприємств, установ і організацій. Особливістю вітчизняних державних підприємств є те, що окрім виконання певних соціальних функцій, вони виступають джерелом надходжень до Державного бюджету України. Зокрема, у 2017 р. доходи від власності та підприємницької діяльності становили 46,8% усіх неподаткових надходжень до державного бюджету (рис. 1).

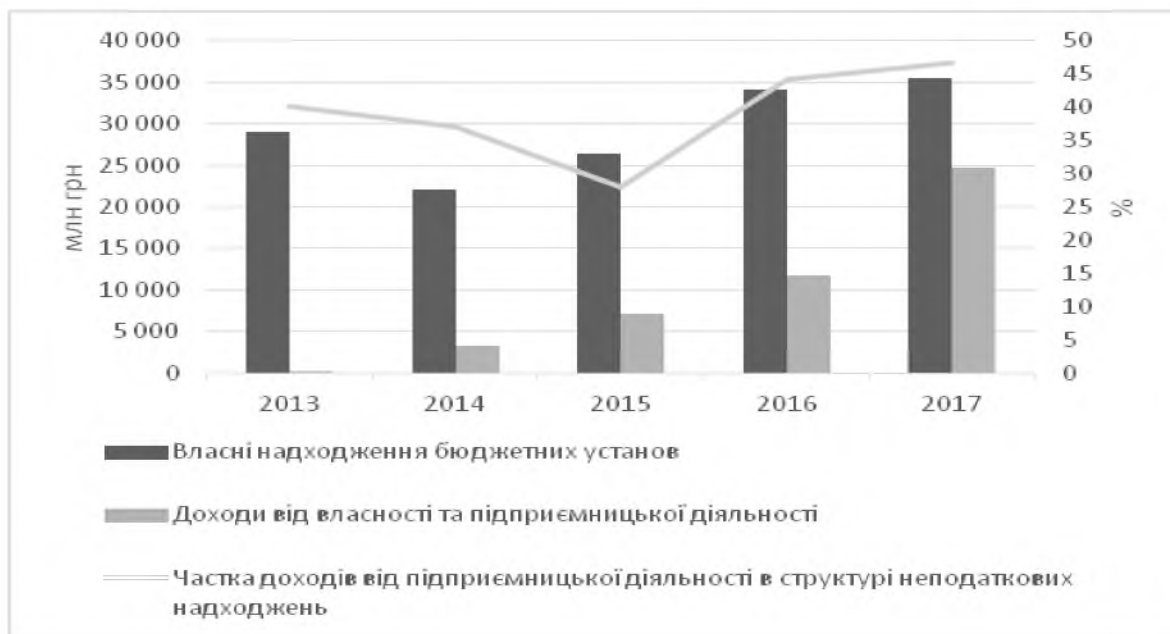

Рис 1. Динаміка надходжень до Державного бюджету України від підприємств державної форми власності у 2013-2017 рр.

Примітка: розроблено автором за даними [1]

Відзначимо, що впродовж 2013-2017 років спостерігалася тенденція до зростання надходжень до державного бюджету від підприємств державної форми власності. Так, якщо у 2013 році надходження від державних підприємств становили 29199 млн. грн. (40,0% неподаткових надходжень), то у 2017 р. аналогічні доходи державного бюджету сягнули 60165 млн. грн. (46,8% неподаткових надходжень).

Варто відмітити, що з 2015 р. швидкими темпами зростали доходи бюджету від оподаткування підприємств державної форми власності. Так, у 2017 р. сума доходу державних підприємств, що вилучається до бюджету збільшилася більше ніж у два рази. Проте, така динаміка не була наслідком підвищення дохідності держпідприємств, а стала результатом збільшення ставки відрахування прибутку (до 75%) та розширення бази нарахування платежу.

Таким чином, впродовж останніх років дійсно має місце динаміка до зростання надходжень від державних підприємств. Проте вона має екстенсивне походження, а не є результатом провадження ефективної економічної діяльності.

Ще однією особливістю підприємств державної форми власності в Україні є їхня чисельність. На даний час, в нашій державі їх функціонує 3634 одиниці (рис. 2). Зазначимо, що управляти такою кількістю підприємств не може собі дозволити більшість економічно розвинених країн світу.

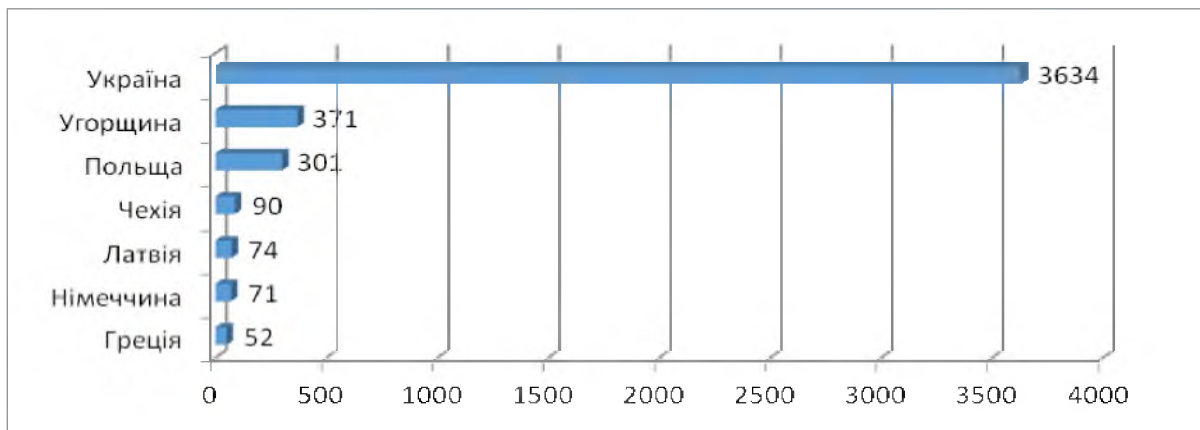

Рис 2. Кількість підприємств державної форми власності в різних країнах світу

Примітка: розроблено автором за даними [4]

У європейських країнах державна власність скоріше виняток. Наприклад, в сусідній Польщі функціонує лише 301 державне підприємство, а в Угорщині – 371. Україна вже давно не може ефективно управляти тисячами підприємств, ледве втримуючи величезний баласт неефективних і неприбуткових компаній.

Так, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України станом на I квартал 2018 р. лише 27,93% державних підприємств були прибутковими. Кількість непрацюючих підприємств сягнула 1315 одиниць, а по 434 підприємствах інформація взагалі відсутня (табл. 1).

Таблиця 1

Ефективність управління об'єктами державної власності за підсумками I кварталу 2018 року

Стан державних підприємств	Кількість	Частка, %
Прибуткові	941	27,93
Неприбуткові	679	20,15
Непрацюючі	1315	39,03
Інформація відсутня	434	12,88
Всього	3369	

Примітка: розроблено автором за даними [2]

Основні причини потенційної неефективності державних підприємств – використання їх у політичних цілях та корупція. Так, у 2017 році в розслідуваннях Національного антикорупційного бюро України фігурувало 33 державних підприємства, 10 з яких знаходилися в ТОП-100 державних підприємств України. При цьому, сума збитків, яка встановлена в ході цих розслідувань, становила майже 80 мільярдів гривень [3].

Ще однією рисою вітчизняних державних підприємств є їхня менша прибутковість за приватні. Так, у 2018 році експерти Центру економічної стратегії дослідили, як державна власність впливає на прибутковість українських підприємств (табл. 2).

Відповідно до результатів аналізу, в Україні державні підприємства мають на 5% меншу прибутковість за приватні. В сфері сільського господарства, у зв'язку з вищим ступенем конкурентоспроможності галузі, цей показник ще вищий – 7,1%. При цьому, приватні підприємства характеризуються меншими розмірами капіталу та кількістю працівників.

Таблиця 2

Медіанні значення основних показників державних та приватних підприємств

Показник	Державні підприємства	Недержавні підприємства
Прибутковість, %	2,0	10,0
Дохід, тис. грн.	7790,0	735,9
Активи, тис. грн.	9336,0	551,8
Кількість працівників	72,0	3,0
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	282,0	9,8
Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	2626,0	109,5

Примітка: розроблено автором за даними [5]

Зазначимо, що така тенденція є загальносвітовою і пов'язана з тим, що держава зазвичай функціонує у неприбуткових сферах, де не зацікавлений у своїй діяльності приватний бізнес. Проте, якщо підприємство не створює унікальної суспільної користі і при цьому є менш прибутковим, ніж приватні – тоді воно потребує приватизації.

Таким чином, в Україні назріла проблема створення дієвої системи управління державними підприємствами та проведення ефективної, прозорої приватизації. Особливістю українських реалій є те, що зростання надходжень до бюджету від діяльності підприємств державної форми власності досягається шляхом зростання частки частини доходу, що вилучається до бюджету, а не підвищенням їхньої рентабельності.

Література:

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 18.10.2018).

3. Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/verbatim/stenograma-vistupu-direktora-nabu-na-parlamentskih-sluhannya-24052017> (дата звернення: 20.10.2018).

4. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <http://www.oecd.org> (дата звернення: 30.10.2018).

5. Чи є державні підприємства менш прибутковими за приватні? URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Are-SOEs-more-profitable_presentation.pdf (дата звернення: 30.10.2018).

Грошко Тетяна Богданівна

ст. гр. Фзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н. Петрушка О. В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Впродовж останніх років реформування пенсійної системи в Україні декларується в якості першочергових завдань соціальної політики держави. Разом з тим, створення оптимальної стратегії реформування пенсійної системи передбачає вибір методології її оцінки та сукупності індикаторів, які впливають на стан пенсійної системи. Оскільки чинна пенсійна система в нашій державі, значною мірою зберігає ще адміністративно-розподільчий характер, вона не завжди відповідає стратегії соціальної політики, відповідно – немає очікуваного ефекту від змін в системі пенсійного страхування. Така ситуація, змушує звернутися до аналізу нагромадженої низки проблем у державному пенсійному страхуванні.

1) Незадовільний макроекономічний стан, що проявляється у дефіциті бюджету Пенсійного фонду, який не в повній мірі забезпечує фінансування пенсій за рахунок власних джерел.

2) Погіршення демографічної ситуації (хоча вона і відповідає загальній тенденції старіння населення, характерній для розвинутих країн). У розвинутих країнах потреба вживання такого заходу, як підвищення пенсійного віку, виникла внаслідок старіння населення, а відтак – погіршення співвідношення чисельності платників ЄСВ до чисельності пенсіонерів, що передбачає загрозу погіршення платоспроможності національних пенсійних систем та їх банкрутства. Більше того, в ряді країн жінки та чоловіки виходять на пенсію одночасно в одному віці, що є цілком справедливо, оскільки за статистикою жінки живуть на 7-10 років довше за чоловіків. За даними досліджень, післяпенсійний вік в Україні для чоловіків в середньому складає 2,6 року, а для